

SÖZLÜ HUKUKUN YAZILI HUKUKA YANSIMASI: SİLİFKE ÖRNEĞİ*

Reflection of Oral Law on Written Law: The Case of Silifke

Doç. Dr. İmran GÜNDÜZ ALPTÜRKER**
Eminenur DAL EĞE***

ÖZ

Bu çalışmada, Mersin ilinin Silifke ilçesindeki halk hukuku uygulamaları ve sözlü hukuk normlarından yazılı hukuka geçen kanun maddeleri incelenmiştir. Kadim zamanlardan günümüze kadar topluluklar hâlinde yaşayarak belirli bir toplumsal düzen ve disiplin içinde hayatı faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde, birlikte yaşamın bir gereği olarak ortaya çıkan, toplumsal düzeni ve disiplini sağlamayı olanaklı kılan kurallar bütünü hukuk olarak tanımlanmaktadır. Hukuk toplumsal yaşamın düzenlenmesinde, insanlar arasında hak kavramının korunmasını; sosyal tutum ve davranışların yönlendirilmesini, hak, adalet, dayanışma gibi olguların yanı sıra hoşgörü ve saygı gibi soyut kavramların, topluma somut bir kural olarak benimsetilmesini sağlar. Toplumsal dayanaklarla güçlenen sosyal normlar, halk hukukunun işlevselliğini ve sürekliliğini ortaya koyar. Söz ve kaplaşıp davranışların oluşturduğu halk hukuku, zaman içerisinde sözlü ifadeden yazılı ifade şekline evrilerek günümüz modern hukukunun oluşumuna kaynaklık etmiştir. Bu bağlamda bakıldığında sözlü hukuk ve yazılı hukukun birbirleriyle eklektik bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Nitekim yazılı hukuka geçişte sözlü hukuktan alınan yapıyı, ödü, ceza ve buna bağlı olarak yapılan uygulamaların toplumun yapısına uygunluğunun önem arz ettiği görülmektedir. Yanı sıra hukuk sistemleri içerisinde yazılı hukuk başlığı ile beraber sözlü hukuk da yer almaktadır. Hukuk literatüründe sözlü hukuk olarak ifade edilen halk hukuku, diğer adıyla örf ve âdet hukuku, toplumun uzun bir süre boyunca uyguladığı geleneksel kuralları içererek toplumun örf ve âdetlerini hukuki düzenlemelerde bir referans noktası olarak kullanmaktadır. Yazılı hukukun eksik kaldığı veya belirsizlik yaratan durumlarda, örf ve âdet hukuku devreye girebilir. Bazen yazılı hukukun eksikliklerini tamamlamak veya uygulama konusunda rehberlik etmek amacıyla örf ve âdet hukukuna başvurulabilir. Özellikle, belirli bir konuda yasal bir düzenleme olmaması durumunda, örf ve âdet hukuku o konuda normatif bir kaynak olarak kullanılabilir. TMK, mad. 1/1'de de açık şekilde ifade edilen "Hukukta asıl kaynaklarda boşluk bulunması durumunda; hâkim örf ve âdet hukukunu araştırır ve tespit ettiği örf ve âdet hukuku kaidesini uygular" maddesinden yola çıkılarak bu çalışmada halk hukukunun pozitif hukuka yansımalarının örnekleri dava dosyaları üzerinden açıklanarak halk hukuku ile ilişkisi incelenmiştir. Bu bağlamda halk hukuku uygulamalarının canlı bir şekilde yaşatıldığı tespit edilen Silifke ilçesi örneklem olarak seçilmiştir. Çalışmada 2022-2023 yılları arasında 12 kişi ile mülakat gerçekleştirilmiştir. Yörede tespit edilen uygulamalardan yola çıkarak yazılı ve sözlü hukuk arasındaki ilişkinin tespiti için yargıtay kararlarındaki dava dosyaları incelenmiştir. İnternet ortamından derlenen mahkeme tutanaklarının dokümanları incelenerek durum analizi yapılmıştır. Silifke yöresinde tespit edilen "hısımla evlilik yaşağı"nın TMK 129. maddesinde, nişanın bozulması durumunda hediyeelerin iadesi sürecinin ise TMK 122. maddesinde konu edildiği, ayrıca "limonculuk" mesleğindeki ticari anlaşmazlıkların yargı sürecinde örf ve âdetlere bakılarak karar verildiği belirlenmiştir. Bu bağlamda bilimlerin birikimsel olduğu önermesini doğrular nitelikte yazılı hukukun da toplumun gelenek görenek, ortak norm ve değerlerinden beslenerek şekillenen sözlü hukuk kurallarını işlevselliği oranında dinamik bir şekilde işlettiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler

Hukuk, halk hukuku, sözlü hukuk, yazılı hukuk, Silifke.

ABSTRACT

In this study, folk law practices and legal articles that passed from oral law norms to written law in the Silifke district of Mersin province were examined. Law is defined as the set of rules that have emerged as a requirement of living together and made it possible to maintain social order and discipline in the realization of vital activities within a certain social order and discipline by living in communities from ancient times to the present day. Law ensures that abstract concepts such as tolerance and respect, as well as concepts such as rights,

* Geliş tarihi: 15 Eylül 2023 - Kabul tarihi: 2 Şubat 2024

Gündüz Alptürker, İmran; Dal Ege, Eminenur. "Sözlü Hukukun Yazılı Hukuka Yansımaları: Silifke Örneği" 145 (Bahar 2025): 88-103

** Mersin Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Mersin/Türkiye, ichimran@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-7445-5081.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, eminenurdal321@gmail.com, Mersin/Türkiye, ORCID ID: 0009-0005-2964-1287.

justice and solidarity are adopted as concrete rules by society in regulation of social life, protection of the concept of rights among people and direction of social attitudes and behaviors. Social norms strengthened by social foundations reveal the functionality and continuity of folk law. Folk law, formed by words and stereotyped behaviors, evolved from oral expression to written expression over time and became the source of the formation of today's modern law. When viewed in this context, it can be seen that oral law and written law have an eclectic relationship with each other. As a matter of fact, in the transition to written law, it is seen that it is important that the sanctions, rewards, punishments and related practices taken from oral law comply with the structure of the society. In addition to written law, oral law is also included in legal systems. Folk law, also known as customary law, which is referred to as oral law in the legal literature, includes the traditional rules that the society has applied for a long time and uses the customs and traditions of the society as a reference point in legal regulations. In cases where written law is incomplete or creates uncertainty, customary law may come into play. Sometimes, customary law can be used to complete the deficiencies of written law or to provide guidance on implementation. In particular, in the absence of a legal regulation on a particular subject, customary law can be used as a normative source on that subject. Based on the Article. 1/I of the TMK which states that "In case there is a gap in the original sources in the law; the judge investigates the customary law and applies the rule of customary law", this study examines the reflection of folk law on positive law by explaining the examples of the reflection of folk law on positive law through case files and examining its relationship with folk law. In this context, Silifke district, where it was determined that folk law practices were kept alive, was chosen as a case. In the research, interviews were conducted with 12 people between 2022 and 2023. In the study, case files in the Supreme Court decisions were examined to determine the relationship between written law and oral law, based on the practices identified in the region. The situation analysis was made by examining the documents of the court minutes compiled from the internet. It has been determined that the "prohibition of marriage with relatives" in the Silifke region is covered in Article 129 of the TMK, and the process of returning gifts in case of an engagement is broken in Article 122 of the TMK, and that commercial disputes in the "lemon business" profession are decided by looking at customs and traditions in the judicial process. In this context, confirming the proposition that sciences are cumulative, it is seen that written law also dynamically operates the rules of oral law, which are shaped by the traditions, common norms and values of the society, in proportion to their functionality.

Keywords

Law, folk law, oral law, written law, Silifke.

Giriş

İnsanoğlunun bir toplum içinde var oluşu ve gelişimi, hukuki ve ahlaki konularda sorumluluklar edinmesi ile mümkün olmuştur. Toplumda nizamın sağlanması ve sulh içinde yaşanması, müşterek kabuller ve tutumlar ile benzer ya da aynı davranışların ortak bir kural hâline gelmesiyle olanaklı hâle gelmiştir. Çünkü bu kurallar toplumsal alışkanlıklarından beslenerek toplumun gelenek, görenek, tutum ve davranışları ile şekillenip toplumdaki işlevsellikleriyle dinamizm ve işlerlik kazanmışlardır (Dursun, 2014: 34). Dolayısıyla toplum üyelerinin bu kuralları benimsemeleri ve bununla ilgili davranışların tekrarlanmasıyla genişleyen bir çevrede tekrar edilen bu ortak davranışlar örf ve âdet kuralları niteliği kazanmıştır (Akı, 1989: 132-133). İnsanoğlunun herhangi yazılı bir metne bağlı kalmadan tamamen sözlü olarak oluşturduğu bu kurallar halk hukuku, örf-âdet hukuku, geleneksel hukuk, sözlü hukuk gibi pek çok adlandırmayla ele alınıp incelenmiş, toplumsal sorunlar bu kurallar çerçevesinde çözüme kavuşturulmuştur (Arli, 2020: 36). Önce sözlü hukuk alanında oluşan bu kurallar toplumun geneli tarafından kabul gördükten sonra yazılı hâle gelerek demokrasi ve uzlaşma kültürüne sahip toplumlarda hukuk kurallarını birlikte oluşturmuşlardır (Oğuz, 2012: 103).

Bilindiği üzere hukuk kelimesi, köken itibarıyla Arapça olup toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaların bütünü olarak tanımlanmaktadır. (TS, 2011: 903). Ergun Özsunay'a göre; "İnsan topluluklarında, kişiler arasında ya da kişiler ile devlet arasındaki ilişkileri düzenleyen ve kendilerine uyulması, devletin zorlayıcı gücü ile sağlanmış bulunan, düzenleyici, yasaklayıcı ve izin verici davranış kurallarının bütününe hukuk adı verilir" (1979: 5). Hukuk, insanın toplumsal alandaki varlığını koruma,

toplumsal düzeni sağlama, devam ettirme, birey-birey, birey-toplum ilişkilerini düzenleme amaçları ile oluşturduğu, toplum üyelerinin ideal davranışları kazanmasının amaçlandığı kurallar bütünüdür.

Hukukun asli kaynaklarını anayasa, kanun, kararname, kanun hükmünde kararname, uluslararası antlaşmalar, tüzük ve yönetmelikleri kapsayan yazılı kaynaklar oluşturmaktadır. Hukuk içerisinde yazılı kaynakların yanı sıra töre, gelenek, görenek, teamül, örf ve âdetler ise sözlü hukuk olarak tanımlanmaktadır. Hukuk literatüründe genellikle sözlü hukuk olarak ifade edilen kavram halk bilimi literatüründe halk hukuku olarak yer almaktadır. “Bir bölgede, bir yörede yaşayan halkın, mahkeme edilmesi gereken bir sorunla karşılaştığında, mahkemeye ulaşamadığı veya ulaşmak istemediği durumlarda, sorunun yörede, köyde halk tarafından oluşturulan bir mahkemeyle çözümlenmesine ‘halk hukuku’ denir” (Artun, 2005: 195).

Halk hukuku uygulamaları, hukuk kurallarının sözlü olması, bireysel değil çoğulcu olması, ihtiyaç ve gereksinimler sonucu oluşması, yazılı olmayan bir toplumsal sözleşmeyle kabul edilmesi, oluşan hukuk kurallarının bir anda değil, davranışların uzun bir süre tekrar edilip bu davranışlara verilecek ceza veya ödülün toplumun kabulüne sunulacak hukuk maddesi hâline gelmesi, kolektif aklın ürünü olması, aktarımın sözlü yaratmalar ve icra ortamları aracılığıyla yapılması gibi özellikleriyle karşımıza çıkmaktadır (Sevindik, 2018: 32). Her ülkenin, her kültürün hukuk kuralının ülkelerin kendi dinamiklerine göre şekillenen kendine özgü bir yapısı vardır. Dolayısıyla halk hukuku kuralları evrensel değil, toplumun ortak kabulleri olan töre, gelenek, görenek ve ahlaki değerlerle şekillenen çoğunlukla ulusal veya yerel bir görünüme sahiptir.

“...Dünya üzerinde en kültürlü toplumlar bile bir çeşit halk hukukuna sahiptir. Burada önemli olan süreçtir. Yazması olmayan bir toplumda, her şey sözlü olarak aktarılır. Teorik olarak böyle bir toplumda her şey halk hukuku olabilir. Yazılı bir dile sahip olan toplumda ise, iki tür hukuk vardır: Yazılı hukuk ve yazısız hukuk veya halk hukuku. Genellikle yazılı hukuka, yazısız hukuka göre öncelik verilmiştir. Fakat durum her zaman böyle değildir. Açıkça ifade etmek gerekirse, her ne kadar yazılı hukuk çıkarılırsa çıkarılsın, halk hukuku her zaman olacaktır” (Dundes, 2006: 1-4).

SOKÜM’ün korunmasına yönelik sözleşmede koruma kapsamında “toplumsal uygulamalar, ritüeller ve şölenler” başlığı altında halk hukuku ve uygulamaları yer almaktadır (Oğuz, 2013: 149). Somut olmayan kültürel mirasın korunması kapsamında yer alan halk hukuku, üzerinde fazlaca durulmayan, fakat ilgili halkın davranış kalıplarından yeme içme adabına kadar etki alanı geniş, yaşamı düzenleyen olgulardan biridir. Toplumun üyesi bir kişinin halk hukuku kurallarına uymaması hâlinde ayıplanma, dışlanma, büyük kavgalara, kan dökülmesine, hatta ölüme varan sonuçları bulunmaktadır. Her kültürde yazılı olmayan fakat toplumu denetleyen kurallar ve kuralları daha önceden belirlenmiş kültürel kodlar mevcuttur. Sözlü hukukun örf-âdet hukuku olarak ifade edilmesinin temelinde de bu kodlar yer almaktadır. Ferit Devellioğlu’na göre örf, bir toplumda, o topluluğun bireylerince benimsenmiş davranış biçimini insanların hayatında kullanmasına verilen addır (2002: 1118).

Âdet kavramı ise Arapça bir sözcük olup birtakım davranışların kalıplaşması sonucunda oluşmuştur. Bu kalıp davranışlar ve alışkanlıklar, örf ve töredeki yapıma ya da kaçınılma zorunluluğu yerine âdette yapılmak ya da yapılmamak niteliğine bürünmüştür. Âdette müeyyide, yapılmalıdır, yapılmamalıdır, uyulmalıdır, uyulmamalıdır seviyesindedir (Eroğlu, 2022: 125).

Gözler’e göre “Örf ve âdet kuralları kişinin içinde bulunduğu belirli bir toplumsal çevre tarafından konulan ve insan davranışlarını düzenleyen uyarma, kınama, dışlama

gibi müeyyideleri olabilen emir ve yasaklardır.” Örf ve âdet kurallarının dört özelliği vardır:

1. Örf ve âdet kuralları da özü itibarıyla hukuk, din ve ahlâk kuralları gibi emir ve yasaklar içerir. Örneğin “kapalı mekânlarda karşılaştığın insanlara selam ver”, “bayramlarda akrabalarını ziyaret et”, “namusunu koru” gibi. Bu açıdan hukuk kuralları ile örf ve âdet kuralları arasında bir fark yoktur.
2. Örf ve âdet kuralları da hukuk kuralları gibi insan davranışlarını düzenlemeye yöneliktir. Yani örf ve âdet kurallarının muhatabı insanlardır.
3. Örf ve âdet kurallarının koyucusu, belirli bir toplumsal çevredir. Bu kurallar uzunca bir zaman boyunca sürekli olarak tekrarlanan davranışların bağlayıcı olduğu düşüncesiyle oluşmaktadır. Dolayısıyla hukuk kuralları devletin yetkili organları tarafından yaratılırken örf ve âdet kuralları, toplumun kendisi tarafından yaratılmaktadır. Ülke çapında geçerli örf ve âdetler söz konusu olduğunda bu kuralları yaratan toplumsal çevre tüm ülke vatandaşlarıdır. Ancak ülkemizin belirli bölgelerinde etkili olan “kan davası” gibi bölgesel düzeyde ise o örf ve âdetin koyucusu bölgenin halkıdır.
4. Örf ve âdet kurallarının müeyyidesi ayıplama, kınama, dışlama, dövme ve hatta öldürme gibi değişik şekillerde ortaya çıkmaktadır” (Gözler, 2010: 23-24).

Örf ve âdetler, töre kadar keskin olmasa da toplumsal yaşamı düzenlemede önemli rol oynayan, toplum içindeki insanların uymasının beklendiği, beklenenin aksi yönde hareket edenin de ayıplanıp cezalandırıldığı yazısız halk hukuku kurallarındandır.

Hukukun asıl kaynaklarının aksine, tamamlayıcı kaynağı olan örf ve âdet hukuku yazılı değildir.

Bir geleneğin ya da bir örfün, âdetin hukuk kuralı hâline gelebilmesi için bazı koşulları sağlaması gerekir. Bunlar:

1. Süreklilik: Bir âdetin örf ve âdet hukukunun kapsamı içine girebilmesi için eskiden beri sürekli olarak uygulanması gerekir.
2. Genel İnanç: Bir kaidenin örf ve âdet hukukunun içinde sayılabilmesi için sadece maddi unsur gerekmez. Bu kuralın uygulanması zaruri bulunduğu takdirde fertlerde bir inancın yerleşmiş olması da bu kuralların şartıdır.
3. Hukuksal Öge: Örf ve âdet hukukunun nitelik kazanabilmesi için, süreklilik ve genel inanç kuralları tek başına yetersizdir. Bu kuralların devletin yaptırım gücü ile kuvvetlendirilmiş olması da gerekir (Ataay, 1995: 119).

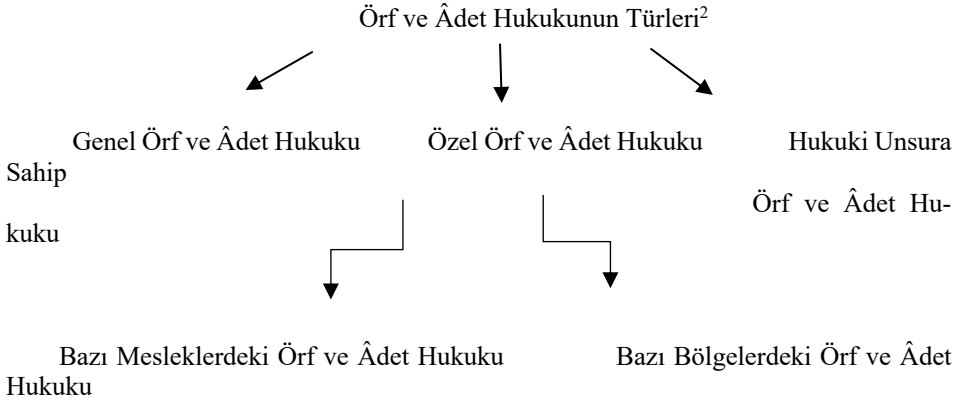
Kanun koyucu TMK mad. 1/2 ile örf ve âdet kurallarına tamamlayıcı hukuk kuralı özelliği atfedilmiştir. Bu sebeple örf ve âdet kuralları hukukun ikincil kaynakları arasında yer alır (URL 1).

Nihai bir yargılamada hâkim örf ve âdetin tespitini kendisi yapmaz. Bunun için hâkim, teknik ve özel bilgi sahibi kişileri görevlendirir. Bu kişiler de yöre halkı ile görüşür ve ona göre hâkime bilgi verilir (Sulu, 2022: 225).

Örf ve âdet hukukunun asli görevi tamamlayıcı hukuk kuralı olmasıdır. TMK mad. 1/2’de bu husustan bahsedilmiştir. Kanun metinlerinde “aksine bir âdet bulunmadıkça” veya “sözleşmede aksi kararlaştırılmadıkça” denilmektedir. Bu hususlar örf ve âdetin tamamlayıcı fonksiyonuna örnektir. *Örneğin: TBK madde 406- Aksine âdet olmadıkça, işçiye ücreti her ayın sonunda ödenir* (URL 1).

Normlar hiyerarşisinde, bir kural; kendi üstündeki kurala aykırı olamaz. Örf ve âdet kuralları da emredici hukuk kurallarına aykırı bir kural olamaz. Örneğin TTK mad. 11/3’te ticari işletme devri sözleşmesinin yazılı olarak yapılacağı hükme bağlanmıştır. Bir yörede örf ve âdet olarak bu sözleşmenin şekil şartına bağlı olmadan sözlü olarak yapılacağı kararlaştırılmaz. Kanunun emredici hükmü karşısında böyle bir örf ve âdet kuralının hüküm ve sonuç doğurması mümkün değildir (Karahan, 2013: 65).

Örf ve âdet hukuku kendi içinde başlıklar oluşturmaktadır.

Genel örf ve âdet hukuku, yörede genellikle uyulması gerektiğine inanılan örf ve âdet kurallarıdır. Özel örf ve âdet hukuku kendi içinde bazı mesleklerde ve bazı bölgelerde olan şekilde ayrılmaktadır. Bu bağlamda bazı mesleklerde olan özel örf ve âdet hukukuna balıkçılık mesleği; bazı bölgelerde olan özel örf ve âdet hukukuna ise yöresel ve ticari örf ve âdetler örnek verilebilir. Hukuki unsura sahip örf ve âdet hukuku ise örf ve âdete aykırı davranışın devlet tarafından bir yaptırımının bulunması ve bir mahkeme kararı, kanun emri veya idari mercilerin bir kararının olması gerekmektedir (Ataay, 1995: 122-123). Bu bağlamda araştırma sahası olan Mersin ili Silifke ilçesinde 15.09.2022 ile 01.02.2023 tarihleri arasında 12 kişi ile mülakat yapılmıştır. Araştırma sahasında halk hukuku uygulamalarına dair nitel verinin oluşturulma sürecinde, “derinlemesine görüşme” ve “katılımcı gözlem” yöntemleri kullanılmıştır. Saha çalışmasında biri ticaret hukuku ile diğer ikisi medeni hukukla ilgili olmak üzere üç örnek incelenmiştir. Bunlardan ilki hem “bazı mesleklerdeki örf âdet hukuku” hem de ticaret hukuku bağlamında değerlendirilen “limonculuk” mesleğine ilişkindir. Limon bahçesi olan kişiler (müstahsil) yörede limon ticareti yapan kişilere, ürünler daha bahçeden toplanmadan, limonlarını satarlar. Ürünü satın alan tüccarlar bu ürünleri kış aylarında daldan kestirir ve uzun süre muhafaza edilebilmek için özel kâğıtlara sararak sandıklara koyar. Daha sonrasında ise bu sandıklara konulmuş limonlar Nevşehir’deki soğuk hava depolarında saklanarak satışı yapılır. Limonun müstahsilden satın alma sürecindeki işlemler “kabala” veya “kilo hesabı” şeklinde gerçekleşir. Gezilen limon bahçelerinden ne kadar ürün çıkacağı tahminen hesaplanır, bu arada “tahminci” adı verilen bir kişi hem müstahsil hem de tüccar için tahminlerde bulunur. Satış sırasında ya tahminler üzerinden ya da kesilen limonun kilo cinsinden yekün ağırlığı üzerinden sözlü olarak anlaşılır. Örneğin sezon başında -ağustos, eylül aylarında- limonun kilosu dalda yedi liradır, fakat aralık ayında bu fiyat üç liraya düşebilir. Ya da tahminler sırasında limon bahçesinden 10 ton limon kesilebileceği öngörülür fakat, 4 ton limon kesilebilir. Bu durumda tüccarın zarar etmesi muhtemeldir. Tam tersi de ihtimal dâhilindedir, bahçe sahibi de zarar edebilir. Böyle durumlarda yörede bu mesleğin ileri gelenleri ve bahçe sahipleri arasında bir “mahkeme kurulur” ve taraflar “sulh ettirilir”, her iki tarafından da en az zararlı bu sezonu kapatması için ortak bir müstahsil buluşulmaya çalışılır. Çünkü üretici zarar ederse bahçesine gereken bakımı yapamayacaktır, dolayısıyla bir sonraki yıl ürün kalitesi iyi olmayacaktır. Tüccar zarar ederse

bir sonraki yıl -belki yıllarca- alışveriş yaptığı müstahsilin bahçesini alamayacaktır. Güvenilir tüccarla iş yapmak da müstahsil için önemlidir. Dolayısıyla taraflar arasında bir “hukuk” doğmuştur.

Silifke yöresinde tespit edilen limonculuk mesleğine ilişkin halk hukuku bağlamında ileri gelen kişilerin kendi aralarında mahkeme kurmalarını kaynak kişi şu şekilde ifade etmektedir: *Her yıl limon alım satımında bir fiyat aşağı yukarı belirlenir. Buna piyasa deriz. Bazen olur da piyasa ani tepe taklak oluverir. O zaman da alım satımda anlaşılın fiyat alan kişiyi iflasa kadar sürükler. Bu gibi durumlarda limonculuk yapan tanınmış, ileri gelen kişiler kendi aralarında bir mahkeme kurar. Bu mahkeme köy meydanında kahvehane de yahut bilindik ortak bir yerde olur. Alan kişi de satan kişi de burada karşı karşıya oturtulur. Ağa deriz ileri gelen kişilere. Ağalar ya kardeşim durum böyle böyle sen beş liradan vermişsin, anlaşmışsınız ama piyasanın durumu bu. Ne senin hakkın kal-sın ne de o batsın. Şu kadardan olsun, böylesi uygundur diyerek orta yolu gösterirler. Genellikle de bu işi uzunca süredir yapan ve durumu bilenler bu halk mahkemesine riayet ederler (KK 8).*

Halkın kendi arasında kurduğu bu mahkeme, olası uyuşmazlık durumunda yazılı hukuka başvurulduğunda tanık delili bağlamı ile örf ve âdet kapsamında değerlendirilmektedir. Özel örf ve âdet hukuku kendi içinde ikiye ayrılarak bazı mesleklerde olan örf ve âdet hukuku, bazı bölgelerde olan örf ve âdet hukuku şeklinde tanımlanmaktadır. Bu bağlamda bazı mesleklerde olan özel örf ve âdet hukukuna “limonculuk” mesleği -Silifke özelinde Mersin yöresinde- önemli bir yer teşkil etmektedir. Ayrıca yörede meyve ve sebze tüccarları arasında da kurulan bir meclis bulunmaktadır. Bu mecliste alım- satım sırasında gerçekleştirilen anlaşmaya bağlı olarak uygun şekilde arabuluculuk işlevinin gerçekleştiği tespit edilmiştir. Büyük tüccarların çiftçiden sebze ya da meyveyi alım anlaşmasında belirttiği ücreti, olağan dışı durumlar kapsamında karşılayamamasından dolayı her iki tarafında zarar görmemesi için yapılan uygulama şeklinde karşımıza çıkmaktadır (KK 4, KK 6, KK 11).

Silifke yöresi halk hukuku uygulamalarında, ticari faaliyetlerde “sözün senet” olarak kabul edilmesi yörede sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Her ne kadar “söz uçar yazı kalır”sa da senet ispatıyla ilgili davalarda “teamül unsurunun gerçekleşmesi ve bir çevrede herhangi bir hukuki işlemin devamlı olarak senede bağlanmamasının âdet hâline gelmesi ve bu hususun zaman içinde herkesçe uyulmak suretiyle istikrarlı bir nitelik kazanmış bulunması ve ayrıca kamuoyunda da bu teamüle inanılmış olması gerekliliği” (URL 2)⁶ üzerine karar verilen dosyalar bulunmaktadır.

Bu bağlamda yazılı hukukun örf ve âdet hukukuna başvurmasına örnek olarak 13. Hukuk Dairesi 2017/4112 esaslı, 2020/4884 karar numarasına sahip dosya⁷ ele alınabilir. Dava dosyası şu şekilde açılmıştır: Davacı vekili dava dilekçesinde, taraflar arasında limon satışı yapıldığı ve bedelinin müvekkili tarafından ödenmediği iddiasıyla dava açılmıştır. Davalı vekili, taraflar arasında limon satışının gerçekleştiğini, müvekkilinin elinde satışa ilişkin tartı fişi mevcut olduğunu bildirmiş ve tanık deliline dayanmış; temyiz dilekçesinde ise bu tür satışlar için senede bağlanmama konusunda teamül olduğunu ileri sürerek teslim hususunu tanık delili ile ispatlamak istemiş, cevap dilekçesi ve delil listesinde tanık deliline dayandığını belirtmiştir. HMK 203. maddesi hükmüne dayanılarak tanık dinlenebilmesi için teamül unsurunun gerçekleşmesi ve bir çevrede herhangi bir hukuki işlemin devamlı olarak senede bağlanmamasının âdet hâline gelmesi ve bu hususun zaman içinde herkesçe uyulmak suretiyle istikrarlı bir nitelik kazanmış bulunması ve

ayrıca kamuoyunda da bu teamüle inanılmış olması gerekmektedir. Bu nedenle mahkemece, limon satımında senede bağlanmama yönünden bir teamül olup olmadığı araştırılarak sonuca karar verilmiştir (URL 2).

Örnek dava dosyasında görüldüğü üzere davacı, limon satışının sonrasında ödeme alamadığını ileri sürerek mahkemeye başvurmuş alınan ilk kararda davacı aleyhine karar alınmıştır. Davalı tarafın temyiz istemi sonucu tekrardan açılan dava da limon satışının gerçekleşmesinde senede bağlanmama durumuna ilişkin verilen karar bozulmuştur. Temyiz isteminde davalı, limon satışının senede bağlanmaması hususunu yörenin örf ve âdetlerine göre olduğunu belirtmiştir. Temyiz davasında ise yörenin örf ve âdeti gözetilmeksizin alınan karar bozularak limon satışının senede bağlanmama durumunun davalı ve davacının bulunduğu yörede araştırılarak bu hususun teamül olup olmamasına göre dava sonucunun belirlenmesine mahkemece karar verilmiştir. Örnek dava dosyasında HMK 203. madde uygulanmıştır. Silifke yöresinde yapılan araştırmalar sonucunda da bu tarz olaylar şu şekilde sonuçlandırılmaktadır: *İki taraf arasında yörenin önde gelenleri bir araya gelerek arabuluculuk yapar ve kişilerin maddi zararları karşılanarak, barıştırılırlar* (KK 3, KK 11). *Yörede senetsiz yapılan anlaşmalarda şahit kişiler dinlenir, yörenin önde gelen kişileri bunları dinleyerek alacaklının alacağına karar verir* (KK 7). Bu bağlamda şu yorumu yapmak uygun olacaktır; HMK 203/1b maddesi ile yazılı hukukun karar verilme sürecinde teamüllere bakmak suretiyle sözlü hukuk tamamlayıcı bir nitelikte katkı sağlamaktadır.

Halkın kendi arasında kurduğu mahkemeye benzer bir başka örnek, çoban meslek hukukunda da karşımıza çıkmaktadır. *Çobanın sorumluluğunu yerine getirmemesi, hayvanlara zarar gelmesi durumunda yöre halkı kendi aralarında bir meclis kurarak çobana uygulanacak cezai yaptırımlar tartışılmakta ve çözüm üretilmeye çalışılmaktadır. Bu kurulan meclisin kararları eski zamanlarda dayak, darp şeklinde iken günümüzde yevmiyesinin kesilmesi, adının çoban olarak kötülenmesi dolayısıyla ayıplanması ve halk arasında dışlanması şeklinde gerçekleştirilmektedir* (KK 5, KK 9).

Daha önce de ifade edildiği gibi, hukuki uyumsuzluklar hakkında herhangi bir kanuni düzenleme bulunmadığı takdirde hâkim, karar verirken örf ve âdet hukuku kurallarından yararlanarak kanun koyucunun ona tanıdığı yetki üzerine takdir hakkını kullanır. Örf ve âdet kuralları kanuna aykırı olamazlar. Bu bakımdan örf ve âdet hukuku, yazılı hukukun yanında hiyerarşik açıdan ikinci sırada yer alır, bundan dolayı da onun tamamlayıcısıdır. “Hâkim yazılı olmayan hukuk kuralını, tarafların veya bir tarafın isteği üzerine uygular. Bir tarafın istemesi hâlinde bu taraf gelenek kuralının varlığını ve uygulanabilmesi için taşıması gereken niteliklere sahip olduğunu kanıtlamak zorundadır. Ayrıca, hâkim kendiliğinden de yani tarafların istemi olmadan bilirkişi ve diğer kaynaklar aracılığıyla varlığını tespit ettiği gelenek kurallarını res’en uygulayabilir” (Görgün, 1996: 79).

Yörede tespit edilen, sözlü hukuk kuralları içerisinde yer alan evlenme geleneğine ilişkin birinci dereceden akrabalarla evlenmenin yasak olması ise kanunen de maddeleşmiş bir yazılı kural olarak yer almaktadır. Örf ve Âdet Hukukuna TMK 129. madde örnektir: Türk Medeni Kanunu- Evlenme Engelleri I. Hısımlık madde 129: Aşağıdaki kimseler arasında evlenme yasaktır:

1. Üstsoy ile altsoy arasında; kardeşler arasında, amca, dayı, hala ve teyze ile yeğenleri arasında,
2. Kayın hısımlığı meydana getirmiş olan evlilik sona ermiş olsa bile, eşlerden biri ile diğerinin üstsoyu veya altsoyu arasında,
3. Evlat edinen ile evlatlığın veya bunlardan biri ile diğerinin altsoyu ve eşi arasında.

Hükümde bahsi geçen amca, dayı, hala, teyzenin yarım kan hısımlığından amca, dayı, hala, teyzeyi kapsayıp kapsamadığını örf ve âdet hukuku kuralları belirler. Türk Hukuku'nda yarım kan hısımlığından dayı, hala, teyze ve amca ile de evlenmek yasaktır.

Hısımla evliliğin yasağı kapsamında diğer bir örnek 2. Hukuk Dairesi 2011/ 4933 esas numaralı 2012/ 13044 karar numarasına sahip olan dosya⁴ verilebilir. Dava dosyasında evliliğe engel olacak derecede “hala-yeğen” ilişkisi bulunması ve bu bağlamda hısımlık bağının oluşmasından dolayı evliliğin iptalinin mahkemece istendiği görülmektedir. Bu bağlamda evliliklerinin iptali istenilen L. ve S. isimli kişilerin savunmalarında ise gerçekte hala-yeğen olmadıklarını söylemekte, aslen amca çocukları olduklarını ve S.'nin geçmişte babasının ölmesi nedeniyle dedesinin üzerine kaydedilmesi sonucu böyle bir durumun ortaya çıktığı ifade edilmektedir. Dolayısıyla her iki açıdan da bakıldığında durumların tespiti için dava beklemeye alınmıştır (URL 2).

Örnek dava dosyalarında görüldüğü üzere TMK 129. maddesinde geçerli olan “hısımla evlilik yasağı” Silifke yöresinde yapılan araştırma sonucunda geçmişten günümüze geçerliliğini koruyan halk hukuku uygulamasıdır. *Silifke yöresinde amca, dayı, yeğen, hala, teyze ve evlatlık edinilen çocuklar içinde dâhil olmak üzere birinci derece hısımla evlilik yapılmamaktadır* (KK 1, KK 2, KK 3, KK 4, KK 5, KK 6).

Koşumuzun birinin dört çocuğu oldu. Maddi durumları olmayınca çocuklardan birini doğunca hiç üzerlerine yazdırmadan isteyen bir aileye evlatlık olarak verdiler. Üzerinden bilmem kaç yıl geçti, çocuklar çalıştıkları yerde tanışıyorlar ediyorlar. Üstüne bir de kızın ailesi vermez diye nikâhlanıp köye geliyorlar. Annesiyle babası konuşmadan bakıyorlar ki kendi öz çocukları, ne yapacaklarını bilemediler. O yanı bu yanı söylediler ama kızla oğlan neye uğradıklarını şaşırıldılar. Sonra da bırakıp gittiler köyü. Bizde dinen de devlette de yasak böyle evlilik (KK 11).

Kaynak kişinin ifadesinde vurguladığı gibi, toplumda din ve gelenekten beslenen yasaklar hukukta da vücut bulmaktadır. Toplum yaşantısında bu kurallara aykırı davranıldığında dışlanma gerçekleşmektedir. Örnek olaylar özelinde hem yasa hem gelenek tarafından yasaklanan bir uygulama olmasına rağmen taraflar bunu dikkate almayarak “hısımla birliktelik” gerçekleşir ve toplumsal yaptırımlardan kurtulmak için tarafların yaşadıkları yeri terk ettikleri görülmektedir. Dolayısıyla geleneğin yaptırım gücünün çok kuvvetli olduğu, belki müeyyidenin gerçekleşme sürecinin hukuktan daha hızlı olduğu için dışlanma ya da o yörede barınamama gibi nedenlerden ötürü *köyü bırakıp gittikleri* görülmektedir.

Bir başka örnekte ise olay, *benim gençlik yıllarımda bizim mahalleden tanınan bir ailenin oğlu teyzesiyle evleneceğim diye tutturmuştu. Teyzesiyle yaşları yakındı yani. Teyzesinin de gönlü vardı herhalde ki tartışma falan oldu, aileler girdi o zaman araya. Köylü ne der, ayıplarlar hem dinimizce de nikâh düşmez, devlet de izin vermez demişler. Ailesi anneanesigille bayağı küs kaldılar. Uzun sürede evlenmediler ama şimdi başkalarıyla evliler işte* (KK 12) şeklinde aktarılır. Olayın hem kanuna hem de toplumsal normlara uygun bir şekilde sonuçlanması, geleneğin yaptırım gücünü göstermektedir.

Halk hukuku ve yazılı hukukun mutabık olduğu bir diğer konu da TMK 122'de yer alan nişanın bozulması durumunda hediyelerin geri verilmesi hususudur. Nişan ve düğün kapsamında takılan ziynet eşyaların ayrılık/boşanma gibi durumlar sonucunda oluşan maddi ve manevi tazminat ile ilgili 6. Hukuk Dairesi 2012/1561 esas numaralı, 2012/5415 karar numarasına sahip olan dosya⁵ bu bağlamda örnek teşkil etmektedir. Dava dosyası şu şekilde açılmıştır: Taraflar arasındaki asıl dava boşanma sonrasında nişan ve düğünde takılan ziynet eşyaların iadesi içindir. İlk dava kararında mahkeme nişan ve düğünde ta-

kılan ziynet eşyaları davacıya (kadına) vermiştir. Ancak davalı (erkek) tarafın temyiz istemi sonucu dava tekrardan açılmıştır. Mahkeme düğünde takılan takıları yasa gereği ilk davada kadına vermiş olmasına rağmen yaşadıkları yörenin örf ve âdetlerine bakılarak ilk kararın bozulmasına, davanın sonucunun yörenin örf ve âdet tespitine göre neticelendirilmesine hükmetmiştir (URL 2).

Örnek dava dosyalarında görüldüğü üzere alınacak olan karar yörenin örf ve âdetine göre uygulanacaktır. *Yüzükler her ne sebeple atıldıysa alan kişilere iade edilir. Aynı şekilde kıza takı takıldıysa da takılar düğün olmadığı sürece erkek tarafına aittir. Nişan bozulursa takılar da bir şekilde erkek tarafına geri verilir. Bazen aileler arası tartışmalar da olabiliyor öyle durumlarda aile yakını ya da nişana şahitlik eden büyüklerden, ileri gelenlerden bu iade işlemi için ricada bulunulur (KK 4, KK 7, KK 9).*

Komşumuzun kızını amcasının oğluna bitirmişlerdi. Hem akrabamızsın, hem köyde yanımızda kalırsın, demişler. Büyük çalgılı nişan merasimleri oldu. Aradan birkaç ay geçti geçmedi nişanı atmışlar. Kızla oğlan anlaşamamış. O nişanda takılan altınları iade etmek için eşimden rica ettiler. Biraz sorunlu ayrılmışlar herhâlde. Hem altınları hem alınan eşyaları nişan elbisesine kadar eşimle beraber oğlan tarafının evine götürüp teslim ettik (KK 2).

Silifke yöresinde yapılan araştırmalar sonucunda da nişan bozma ve boşanma gibi durumlarda aileler yörede uygulanan halk hukukunu esas alarak takılan takıları karşılıklı birbirlerine verdikleri tespit edilmiştir.

Örf ve âdet kurallarının her biri hukuki anlamda değer taşımaz, elbette hukuk alanına dâhil olabilmesi için belli aşamalardan geçmesi gerekir. İçinde bulunduğu toplum tarafından yaygın olarak kullanılması ve kuralların mantık çerçevesinde ve hukuka yaraşır şekilde olması gerekmektedir. Yukarıda örneği verilen davaların çözümünde yazılı hukuk sistemi bazı davalarda örf ve âdet hukukuna başvurarak teamüllerden dolayısıyla halk hukukundan yararlanılmıştır. Hısımla evlilik ve nişanın bozulması durumları ise yazılı hukukta da sözlü hukukta olduğu şekliyle işletilmektedir. Toplum tarafından benimsenen bu norm sözlü hukuktan yazılı hukuka geçmiştir. Birçok toplumda, geleneksel hukuk kuralları ve toplumsal normlar, örf ve âdet hukukunun temelini oluşturur. Hukuk geleneğinin yeknesaklaşması ile vücut bulur. Toplumun geleneğiyle, değer ve normlarıyla örtüştüğü oranda işlerliği vardır.

Tam tersi bir okuma ile de yeknesaklaşma sürecini değerlendirmek olanaklıdır. Bindiği gibi Türk kültüründe düğün geleneği çok önemli bir yere sahiptir. Kendi içerisinde pek çok aşaması bulunan keyifli ve masraflı bir gelenektir. Bazı aileler için şan, şeref meselesi kabul edildiği için tertip edilen düğünler, ailelerin bütçesini aşabilmektedir. Hukuk tarihimizde de düğün geleneği ile ilgili olarak “düğünlerin günlerce sürdüğünü, gece gündüz yemek verildiği, düğün masrafları için tarla ve ev satıldığı gerekçesi” ile “gençlerin evlenemediği, evlenenlerin ise altından kalkamayacak derecede borca girmeleri nedeniyle sıkıntı yaşadıkları”, dolayısıyla “evliliklerin azalmasının toplumda ciddi sıkıntılar yarattığı, nüfusun azaldığı, kadın ve erkeğin meşru olmayan yollara başvurduğu, toplumda fuhuşun arttığı, bu sebeplere bağlı olarak cinayetlerin de çoğaldığı” dile getirilerek 25 Kasım 1920 tarihli ve 55 sayılı “Düğünlerde Men’i İsrâfat Kanunu” 28 Mart 1921 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ortaya çıkan bu sorunların önüne geçebilmek için ağırlıklı olarak düğünlerde olmak üzere çeyiz ve nişan âdetlerindeki israf yasaklanmıştır. Savaş koşullarında kısmen fayda sağlayan bu yasaklar, daha sonraki yıllarda bu özelliğini kaybetmiş, toplumun refah seviyesinin artmasına paralel olarak kanunun varlığı zamanla tartışılır hâle gelmiştir. Kanunun varlığına rağmen toplum eski alışkanlıklarından kolaylıkla

vazgeçememiş, “kanuni mecburiyetlerin bunu engellemeye gücü yetmediği” hususu eleştirilmiştir. Kanunun uygulanmamasının sebeplerini açıklayan İçişleri Bakanı Ethem Mendere, “kanunun anane ve âdetlere uymadığını, bu nedenle uygulanmadığını” belirtmiştir. Çünkü “Bu kanunla çeyiz teşhir etmek, çeyizin açıktan götürülmesi, geline iki kattan fazla elbise hediye etmek, düğünde bir günden fazla çalgı çaldırılması, bir günden fazla düğün ziyafeti verilmesi, nişan merasimi yapmak, gelin için ağırlık vermek, köçek oynamak, sünnet düğünü yapmak yasak edilmiş bunların hepsine ceza tâyin edilmiş ve bu işlerde kullanılan eşyanın zorallığı (müsaderesi) emredilmiştir.” “Her gün durmadan çiğnenmekte olan bu kanunun kaldırılmasıyla hem anayasaya aykırı bir kanun kalkmış olacak hem de kanunlara saygı duygusu korunmuş olacaktır” ifadeleri ile kaldırılması gerektiği Meclis tutanaklarında yer alan Kanun 8 Mayıs 1967’de *Resmî Gazete*’de yayımlanarak yürürlükten kaldırılmıştır (Kurnaz Şahin, 2013). Dolayısıyla geleneğin toplum içindeki tutunma gücü çok sağlam ise kanun maddeleri ile yasaklanmış olması bile geleneğin icrasından insanları alıkoyamamıştır.

Sonuç

İnsanoğlunun var oluşundan itibaren toplumsal alandaki yaşama şeklini koruma, toplumsal düzeni sağlama, devam ettirme, birey-toplum, birey-birey ilişkilerini düzenleme doğrultusunda oluşturduğu, toplum üyelerinin davranışlarının şekillendirildiği kurallar bütünü olan hukukun ilk oluşumu, toplum içinde oluşan düzen ve kuralların sözlü şekilde beyanı ve bu ifade kalıplarının halk tarafından davranış kalıplarına dönüştürülmesiyle şekillenmiştir.

Gelenek ve modernizmin karşılaşmasının çok yönlü etkileri halk hukuku uygulamalarında kendini göstermektedir. Sözlü hukuktan yazılı hukuka geçişte toplumun yaptırım gücü etkilenmektedir. Ama yine de bazı konularda toplum yazılı hukuktan önce halk hukukuna dayalı davranış ve yaptırımlara öncelikli olarak başvurmaktadır. Araştırma bölgesinde halk hukukunun uygulayıcıları genelde toplumun özelde ise köyün- mahallenin ya da ailenin büyükleri, bilirkişileri, saygı duyulan bireyleridir. Herhangi bir durumda öncelik olarak halk hukukuna başvurulmakta çözüm bulunamıyorsa ya da çözümlenen sorunun tekrarlanması söz konusu ise yazılı hukuka başvurulmaktadır. Yörede öncelikli olarak halk hukukuna başvurulmasının nedenleri arasında akrabalık ilişkisi, komşuluk hakkı, aynı köyün yerlisi olma gibi durumlar sayılabilir. Bu bağlamda “bizim seninle hukukumuz başka” sözünün devreye girdiği görülmektedir. Ayrıca halkın örf ve âdetlerine göre komşu ile kötü olma, akraba ile küs olma, aile ile anlaşamama gibi genelden özele kadar gidilebilen birey- toplum ilişkisinin yine halk hukuku yaptırımlarından ayıplanma, kınama gibi durumlara neden olması da ayrıca etkindir.

Sözlü hukuk uygulamalarında “yüz yüze” ve “söz söze” iletişim vardır. “Bizim seninle bir hukukumuz var”, “Bizim seninle hukukumuz çok eski”, gibi sözlerin kıymetli bulunması ve yaygın şekilde kullanılmaya devam etmesi de kişilerin birbirleriyle olan ilişkileri düzenleme hususunda halk hukuku uygulamalarının önemini ortaya koyması bakımından ayrıca önem arz etmektedir.

Kanun maddelerinde de karşılığı bulunan “hısımla evlilik yasağı”, “nişanın bozulması durumunda takıların erkek tarafına iade edilmesi” Silifke yöresinde halk hukuku bağlamında işlevselliğini sürdüren ve kanun maddelerine de konu olan kurallar olarak yer almaktadır. Ayrıca meslek grupları içerisinde yörede önemli bir yere sahip “limonculuk” faaliyetleri icra edilirken çoğunlukla söze dayalı ve senetsiz olarak iş yapıldığı ve olası bir problem yaşanması durumunda ise mesleğin ileri gelenleri tarafından mahkeme kurulduğu görülmektedir. Tarafların mahkemeye taşıdığı örnek dava dosyasında da “yazılı

akdin bulunmadığı ve bu durumun teamül olarak yerleştiği” ifadeleri karar sürecinde geleneklerin ve teamüllerin belirleyici olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla yerel ya da ulusal bir halk hukuku uygulaması bir davayı derinlemesine etkileyebilme gücüne sahiptir. Hukuk kuralları toplumsal yaşamda sosyal ve kültürel sürekliliğin temel mekanizmalarıdır. Bu bağlamda kanunun yazılı maddelerinin de halk hukuku uygulamaları ile paralellik göstermesi bu sürekliliğin bir gereği olarak kaçınılmaz görünmektedir. Çünkü örf ve âdet hukuku toplumun geleneksel değerlerine, alışkanlıklarına ve sosyal normlarına dayanan yazılı olmayan bir hukuk sistemidir. Örf ve âdet hukuku, toplumun ortak deneyimleri ve geçmişteki uygulamaları temel alır. Bu bağlamda gelenek tarafından onaylanmayan hısımla evlenme yasağı, hukukta da kanun maddesi olarak yer almaktadır. Bir diğer örneği oluşturan nişanın bozulması hususunda takı paylaşımı konusundaki gelenek, toplum tarafından canlı bir şekilde yaşatılıp kabul gördüğü için hukuk kuralı olarak maddeleşmiştir. Birçok toplumda, geleneksel hukuk kuralları ve toplumsal normlar, örf ve âdet hukukunun temelini oluşturur. Türk kanunlarını besleyen farklı ülkelerden alınmış yazılı hukuk kuralları var ise de kanunda açık hüküm bulunmayan durumlarda sözlü hukuk yine temel referans noktasını oluşturmaktadır. Örf ve âdet hukuku, toplumun uzun bir süre boyunca uyguladığı geleneksel kuralları içermesi nedeniyle toplumun örf ve âdetleri hukuki düzenlemelerde bir etki alanına sahiptir. Örneklerde görüldüğü gibi ya doğrudan kanun maddesine dönüşmekte ya da yazılı hukukun eksik kaldığı veya belirsizlik yaratan durumlarda, örf ve âdet hukuku devreye girmektedir. Çünkü hukuk geleneğinin yeknesaklaşması ile vücut bulmaktadır. Toplumun gelenekleriyle, örf ve âdetleriyle organik bir bağ kuramadığı takdirde düğün yasağında olduğu gibi “her gün çiğnenen bir kanun” a evrilmesi de kaçınılmaz olacaktır.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %60, İkinci Yazar %40.

ETİK KOMİTE ONAYI: Mersin Üniversitesi Rektörlüğü, Sosyal ve Beşerî Bilimler, Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, 23/08/2022, Sayı No.: 320.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KISALTMALAR

HMK- Hukuk Muhakemeleri Kanunu

mad.- madde

TBK- Türk Borçlar Kanunu

TMK- Türk Medeni Kanunu

TTK- Türk Ticaret Kanunu

NOTLAR

1. Bu makale, Mersin Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi tarafından desteklenmiştir. Proje Kodu: 2022-2-TP2-4752.
2. Bu tablo incelenen kitaplar (Ataay, 1995; 122), (Zevkliler ve Havutçu, 2005; 50) esas alınarak oluşturulmuştur.
3. Bakınız ek 1.
4. Bakınız ek 2.
5. Bakınız ek 3.
6. Bakınız ek 4.
7. Bakınız ek 5.

KAYNAK KİŞİLER

KK1: Abdullah Dinç, 61, üniversite mezunu, emekli imam, 23 Ocak 2023- Atakent / Silifke.

KK2: Zeynep Eren, 43, ilkokul mezunu, ev hanımı, 01 Şubat 2023- Silifke.

KK3: Sümeyye Dölek, 44, lise mezunu, ev hanımı, 3 Kasım 2022- Silifke.

KK4: Kezban İslim, 46, üniversite mezunu, ev hanımı, 7 Ekim 2022- Atayurt / Silifke.

KK5: Ali Çevik, 71, ilkokul mezunu, çoban, 18 Aralık 2022- Kocaoğluk / Silifke.

KK6: Nidamiray Işık, 27, üniversite mezunu, öğretmen, 10 Aralık 2022- Işıklı/ Silifke.

- KK7: Mehmet Muku, 54, lise mezunu, özel güvenlik, 27 Ocak 2023- Süzlerlik/ Silifke.
 KK8: Abdullah Dal, 51, ilkokul mezunu, emekli, 11 Ocak 2023- Silifke.
 KK9: Kazım Dölek, 45, lise mezunu, muhtar- çoban, 17 Ocak 2023- Öztürkmenli / Silifke.
 KK10: Bircan Vural, 25, lise mezunu, esnaf, 22 Eylül 2022- Gazi / Silifke.
 KK11: Halil Özdemir, 75, ilkokul mezunu, çiftçi, 04 Aralık 2022- Keşlitürkmenli / Silifke.
 KK12: Gülsen Dal, 51, ilkokul mezunu, emekli, 22 Ekim 2022- Silifke.

KAYNAKÇA

- Akı, Erol. *Hukukun Temel Kavramları*. İstanbul: Aydın Yayınevi, 1989.
 Arlı, Alim. “*Halk Hukuku Uygulamaları (Van Erciş Örneği)*”. Van: Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi, 2020.
 Artun, Erman. *Türk Halk Bilimi*. İstanbul: Kitabevi Yayınları, 2005.
 Ataay, Aytekin. *Borçlar Hukukunun Genel Teorisi*. İstanbul: Der Yayınları, 1995.
 Devlilioğlu, Ferit. *Osmanlı Türkçesi Lügatı*. Ankara: Aydın Kitabevi, 2002.
 Dundes, Alan (Ed. M. Öcal Oğuz, Metin Ekici, Nebi Özdemir, Gülin Öğüt Eker, Selcan Gürçayır Teke). *Halk Biliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar 1*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık, 2006.
 Dursun, Aysun. “*Türk Halk Kültüründe Hukuk Kavramı*”. Yayımlanmış Doktora Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, 2014.
 Eroğlu, Engin. “*Doğu ve Batı Arasında: Orta Asya Türk Bozkır Kültürünün Köklerine Dair*”. Erzurum: Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 14 (2022): 157-177.
 Görgün, Şanal. *Hukukun Temel Kavramları*. Ankara: Yetkin Yayınları, 1996.
 Gözler, Kemal. *Hukukun Temel Kavramları*. Bursa: Ekin Yayınları, 2014.
 Karahan, Sami. *Ticari İşletme Hukuku*. İstanbul: Yetkin Hukuk Yayınları, 2013.
 Kurnaz Şahin, Feyza (2013). “*İlk TBMM'nin Tasarruf Tedbirlerine Bir Örnek: Düğünlerde Men'i İsrâfat Kanunu ve Kamuoyundaki Yansımaları*” *Atatürk Dergisi*, Cilt: 2 Sayı: 1, 25 – 55.
 Oğuz, Öcal. *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?* Ankara: Geleneksel Yayıncılık, 2013.
 Oğuz, Öcal. “Yazılı Hukuk ve Sözlü Hukuk Açısından Evlenme Pratikleri ve “Töre Cinayetleri”, *Milli Folklor* 24(95): 103-113.
 Özsunay, Ergun. *Medeni Hukuka Giriş*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları, 1979.
 Sevindik, Azem. “*Köy Odalarından Hareketle Bir Orta Anadolu Köyünün Halk Hukuku Algısı*”. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 29 (2018), 27-48.
 Sevindik, Azem. *Halk Hukuku ve Köy Odaları: Sivas Şarkışla Gümüşstepe Köyü Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, 2013.
 Sulu, Muhammed. *Ticaret Hukukunun Kaynağı Olarak Ticari Örf ve Âdet Üzerine Bazı Değerlendirmeler*. İstanbul: Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 9 (Bahar 2022).
 Zevkililer, Aydın ve Ayşe Havutçu. *Medeni Hukuk Temel Bilgiler*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık, 2005.
 URL1: [https://www.hukukihaber.net/normlar-hiyerarşisine-bir-istisna-ticari-orf-ve-âdet\(ErişimTarihi: 07.07.2023\)](https://www.hukukihaber.net/normlar-hiyerarşisine-bir-istisna-ticari-orf-ve-âdet(ErişimTarihi: 07.07.2023)).
 URL2: <https://karararama.yargitay.gov.tr/#> (Erişim Tarihi: 08.08.2023).
 URL3: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> (Erişim Tarihi: 08.08.2023).

EKLER

EK 1: TMK 129. maddesine örnek olarak 2. Hukuk Dairesi 2012/ 7501 esas numaralı 2012/ 14383 karar numarasına sahip dava dosyası.

2. Hukuk Dairesi 2012/7501 E., 2012/14383 K.

"İçtihat Metni"

MAHKEMESİ: Turgutlu 2. Asliye Hukuk (Aile) Mahkemesi

TARİHİ: 30.7.2010

NUMARASI: Esas no:2010/143 Karar no:2010/675

Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemeye verilen, yukarıda tarihi ve numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

1- Dava, Cumhuriyet savcısı tarafından res'en açılan, eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede husumet bulunması (TMK. m.145/4) sebebiyle evliliğin iptali isteğine (TMK. m. 146/1) ilişkin olup, nüfus kayıtlarının düzeltilmesiyle bir ilgisi yoktur. Nüfus kayıtlarına ilişkin düzeltme davalarında nüfus idaresi "yasal hasım" durumundadır (5940 s. NHK. m.36/1-a) Evliliğin iptali davası sonucunda iptale karar verilmesi ve bu kararın kesin hüküm halini almasıyla, evlilik, karar nüfusa tescil edilmiş olsa dahi, ileriyi yönelik olarak ortadan kalkar. Bu sebeple, iptal kararının nüfusa tescil edilmesi, kurucu etkiye değil, bildirici etkiye sahiptir. Dolayısıyla kararın nüfusa tescil edilecek olması, nüfus idaresine husumet yönetilmesini gerektirmez. Bu sebeple, davada nüfus idaresinin "hasım" gösterilmesi doğru olmayıp, onun yönünden davanın "husumet yokluğu" sebebiyle reddine karar verilmesi gerekirken, bu hususun gözetilmemiş olması usul ve yasaya aykırı ise de mahkemeye dava reddedildiğine göre, verilen ret kararı nüfus idaresi bakımından sonucu itibarıyla doğru olduğundan, bu yöne ilişkin temyiz itirazlarının reddi ile kararın nüfus idaresi yönünden açıklanan sebeple onanması gerekmektedir.

2- Nüfus kayıtlarına göre, davalı Hayriye'nin, kız kardeşinin oğlu "Mehmet Sıddık" ile evlendiği, eşler arasında "teyze-yeğen" (TMK. m. 129/1) husumet ilişkisinin bulunduğu görülmektedir. Davalı M. S.'in, ana adının düzeltilmesi talebiyle 5.4.2010 tarihinde açmış olduğu nüfus kaydının düzeltilmesine ilişkin Turgutlu 2. Asliye Hukuk Mahkemesindeki 2011/55 esas sayılı davanın, bozma sonrasında takip edilmiş sonuca, 11.3.2011 tarihinde işlemden kaldırıldığı, üç aylık yasal süre zarfında yenilenmeyince, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 409/5. maddesi gereğince 15.7.2011 tarihinde açılmamış sayılması karar verildiği görülmüştür. Kanundan ötürü açılmamış hale gelen dava, bütün sonuçlarıyla ortadan kalkar ve derdestile yasını kaybeder. Resmî siciller, belgelekdükleri olguların doğruluğuna kanat oluşturur, sicil düzeltilmedikçe de içeriğinin gösterdiği olgu doğru kabul edilir (TMK. m.7) Resmî sicile aykırı tanık sözlerine değer verilemez ve sicilin içeriğine aykırı karar oluşturulamaz. Oysayse Türk Medeni Kanunu'nun 129/1. maddesi ile evlenmeleri yasaklanmış olan kişiler arasında gerçekleşen evliliğin mutlak butlan sebebiyle iptaline (TMK. 145/4) karar verilmesi gerekirken, sicile aykırı tanık sözlerine değer verilerek isteğin reddi doğru bulunmamıştır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün yukarıda (2.) bentte gösterilen sebeple davalılar H. ve M. S. bakımından BOZULMASINA, diğer davalı nüfus idaresi yönünden verilen ret kararı, yukarıda (1.) bentte açıklanan sebeple sonucu itibarıyla doğru olduğundan bu davalı bakımından hükmünü "gerçekleşmiş değiştirilmek suretiyle" ONANMASINA, işbu kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere oybirliğiyle karar verildi. 30.05.2012 (Çrş.)

EK 2: Husumet evliliğinin yasası kapsamında 2. Hukuk Dairesi 2011/ 4933 esas numaralı 2012/ 13044 karar numarasına sahip dava dosyası.

2. Hukuk Dairesi 2011/4933 E., 2012/13044 K.

"İçtihat Metni"

MAHKEMESİ: Ankara 5. Aile Mahkemesi

TARİHİ: 23.12.2010

NUMARASI : Esas no: 2010/967 Karar no: 2010/1754

Taraflar arasındaki davanın yapılan muhakemesi sonunda mahalli mahkemeye verilen, yukarıda tarihi ve numarası gösterilen hüküm temyiz edilmekle, evrak okunup gereği görüşülüp düşünüldü:

Dava, eşler arasında evlenmeye engel olacak derecede yakın husumet (hala-yeğen) ilişkisi bulunması sebebiyle Türk Medeni Kanununun 145/4. maddesine dayalı olarak evliliğin mutlak butlan sebebiyle iptaline ilişkindir.

Haklarında evliliklerinin iptali istenilen davalılar L. ve S., nüfusta kayden hala - yeğen olarak olarak görülmektedir (TMK. md. 129/1). Davalılar, duruşmadaki beyanlarında; aralarında gerçekleşen hala-yeğen husumet ilişkisinin bulunmadığını, kendilerinin amca çocukları olduğunu, davalılardan S.'in gerçek babasının A. olması rağmen A. ölünce, nüfus kayıtlarında S.'in gerçekte dedesi olan O.'un çocuğu, diğer davalı L.'in babası S.'in de kardeşiymiş gibi nüfusa kayıt edildiğini, bu kayıtların gerçeği yansıtmadığını beyan etmişlerdir.

Mahkemeye yapılacak iş; davalılara nüfus kaydının düzeltilmesi için süre verilip bekletici mesele yapılması ve hasıl olacak neticesine göre karar verilmesinden ibarettir. Bu husus gözetilmeden yazılı şekilde karar verilmesi doğru bulunmamıştır.

SONUÇ: Temyiz edilen hükmün yukarıda gösterilen sebeple BOZULMASINA, temyiz peşin harcının yüzüne geri verilmesine, işbu kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde karar düzeltme yolu açık olmak üzere oybirliğiyle karar verildi. 14.05.2012 (Pzt.)

EK 3: Nişan ve düğünde takılan ziynet eşyaları ile ilgili 6. Hukuk Dairesi 2012/1561 esas numaralı 2012/5415 karar numarasına sahip olan dosya.

(Kapatılan) 6. Hukuk Dairesi 2012/1561 E., 2012/5415 K.

"İçtihat Metni"

MAHKEMESİ: Aile Mahkemesi

DAVA TÜRÜ: Ziyet Eşyalarının İadesi

Mahalli mahkemesinden verilmiş bulunan yukarıda tarih ve numarası yazılı ziyet eşyalarının iadesi davasına dair karar, davalı tarafından süresi içinde temyiz edilmiş olmakla, dosyadaki bütün kağıtlar okunup gereği görüşülüp düşünüldü.

Dava, ziyet eşyalarının ve paranın iadesi istemine ilişkindir. Mahkemece davanın kısmen kabulüne karar verilmesi üzerine hüküm davalı tarafından temyiz edilmiştir.

1-Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına dayandıkları belgelere temyiz olunan kararda yazılı gerekçelere göre davalının aşağıdaki bendin kapsamı dışında kalan temyiz itirazları yerinde değildir.

2-Davalının düğünde davalıya (damada) takılan ziynetlere ilişkin hükme yönelik temyiz itirazlarına gelince; Davacı vekili, dava dilekçesinde, davacıya nişan ve düğünde takılan (davacı geline, davalı damada takılan ve gelinin elindeki torbaya atılan) ziyet eşyaları ile paraların ve velayeti davacı anneye verilen müşterek çocuğun doğumunda takılan altınların aynen iadelerini mümkün olmazsa bedelleri toplamı 96.913,35 TL'nin tahsilini talep etmiştir. Mahkemece davanın kısmen kabulüne, davacıya nişan ve düğünde takılan (davacı geline, davalı damada takılan ve gelinin elindeki torbaya atılan) ziyet eşyaları ile paraların ve velayeti davacı anneye verilen müşterek çocuğun doğumunda takılan altınların bir bölümünün aynen iadelerine mümkün olmazsa bedelleri toplamı 84.048 TL'nin tahsiline karar verilmiştir. Mahkemece, düğünde damada takıldığı uyumsuzluk konusu olmayan ziyet eşyalarına ilişkin talebinde kabulüne karar verilmiştir. Ancak, düğünde erkeğe takılan ziynetlerin taraflardan hangisine ait olacağına ilişkin bir uyumsuzluk söz konusudur. Mahkemece kim tarafından ve kime takılırsa takılırsa düğünde takılan tüm ziynetlerin davacı kadına ait olduğu kabul edilmiş ise de davalı koca tarafından kendisine takılan ziynetlerin kendine ait olduğu yönünde savunma mevcuttur. Menkul bir şeyin ziyeyi onun maliki kabul edilir. Medeni Kanun'un 1.maddesi gereğince hâkim kanunda hüküm bulunmayan hallerde örf ve adet gereğince karar verme yetkisine sahiptir. Taraflar ziyetlik karinesinin aksini her türlü delil ile kanıtlayabilir. Bu nedenle mahkemece, tarafların oturduğu ya da geldikleri çevre itibariyle düğünde damada takılan ziynetlerin de geline ait olup olmadığı hususundaki örf ve adetler tespit edilerek sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yazılı şekilde eksik inceleme ile karar verilmesi doğru olmadığından hükmün bozulması gerekmiştir.

SONUÇ; Yukarıda 2 nolu bentte yazılı nedenlerle hükmün BOZULMASINA, istek halinde peşin alınan temyiz harcının temyiz edene ladesine, 05.04.2012 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

EK 4: Senet ispatıyla ilgili 13. Hukuk Dairesi 2016/ 25793 esas numaralı, 2019/ 2902 karar numarasına sahip örnek dava dosyası.

13. Hukuk Dairesi 2016/25793 E. 2019/2902 K.

"İçtihat Metni"

MAHKEMESİ: Asliye Hukuk Mahkemesi

Taraflar arasındaki alacak davasının yapılan yargılaması somunda ilamda yazılı nedenlerden dolayı davanın reddine yönelik olarak verilen hükmün süresi içinde davacı avukatınca temyiz edilmesi üzerine dosya incelendi gereği konuşulup düşünüldü.

KARAR

Davacı, biçer döver ve saman makinesi sahibi olduğunu, 2014 yılında davalının ekini biçtiğini haricen alacağını bir kısmı olan saman parasını aldığını ancak aralarındaki anlaşma gereği biçme ücreti olarak dönümü 8 TL'den 477 dönümün toplam parası olan 3.816,00 TL'yi alamadığını belirterek alacağının tahsilini yasal faizi ile birlikte talep ve dava etmiştir.

Davalı, davacı ile aralarında hiçbir hukuki ilişkilerinin olmadığını, kendisinden talep edilen alacağın miktar itibarıyla yazılı belge ile ispatın şart olduğunu, davalının tanık dinletmesine muvafakatini almadığını belirterek davanın reddini dilemiştir. Mahkemece, yazılan müzekkere cevaplarında biçer döver işi ile uğraşan kişilerle köylüler arasında yazılı aktın bulunmadığı ve bu durumun teamül olarak yerleştiği anlaşılmakta HMK 203/1-b kapsamında olduğu anlaşıldığından, davacı tanıklarının dinlenilmesine karar verilerek yargılamaya devam edilmiş; ancak davacı tanıklarının, taraflar arasındaki anlaşmayı ve dönümü 8 TL'den tarafların anlaşmış olduğunu bilmediklerini beyan etmeleri üzerine ispat edilemeyen davanın reddine karar verilmiş; hüküm, davacı tarafından temyiz edilmiştir.

Taraflar arasındaki uyuşmazlık ekin biçmeden kaynaklı olup, davacı davalının ekini biçtiğini, alacağının bir kısmını aldığını ancak aralarındaki sözlü anlaşma gereği biçme ücreti olarak dönümü 8 TL'den 477 dönümün toplam parası olan 3.816,00 TL'yi alamadığını belirterek, bakiye alacağının davalıdan tahsilini amacıyla eldeki davayı açmıştır. Davalı, aktı ilişkisi inkar ederek davacıya borcu olmadığını savunmasında bulunmuş; Mahkemece, davacı tanıklarının, taraflar arasındaki anlaşmayı ve dönümü 8 TL'den tarafların anlaşmış olduğunu bilmediklerini beyan etmeleri üzerine ispat edilemeyen davanın reddine karar verilmiştir. HMK. 203/b. maddesinde senetle ispat kuralının istisnaları arasında "İşin niteliğine ve tarafların durumlarına göre, senede bağlanmaması teamül olarak yerleşmiş bulunan hukuki işlemler" belirtilmiştir. HMK'nın 203. maddesine göre tanık dinlenebilmesi için teamül unsurunun gerçekleşmesi ve bir çevrede herhangi bir hukuki işlemin devamlı olarak senede bağlanmamasının adet haline gelmesi ve bu hususun zaman içinde herkesçe uyulmak suretiyle istikrarlı bir nitelik kazanmış bulunması ve ayrıca kamuoyunda da bu teamüle inanılmış olması gerekmektedir. Mahkemece İlçe Jandarma Komutanlığına ve İlçe Tarım Müdürlüğüne yazılan müzekkere cevaplarında biçer döver işi ile uğraşan kişilerle köylü arasında yazılı aktın bulunmadığı ve bu durumun teamül olarak yerleştiği anlaşılmakta HMK 203/1b kapsamında davacı tanıklarının dinlenilmesine karar verilmiştir. Hal böyle olunca dinlenen davacı tanığı ...'in beyanına göre, davalının biçer döver işinden biçtiği alanlar itibarıyla teamüller gereği yazılı sözleşme yapılmayan bu alanda ücrete hak kazandığı tespit edilmiştir. Ancak mahkemece davalının iddiası ile ilgili olarak, davalının biçmiş olduğu tarla miktarının, tarlada o sene itibarıyla yetişen ekin miktarının ve bu ekinlerin biçilmeleri karşılığında davalının alabileceği ücret konusunda bir araştırma ve inceleme yapılmamıştır. Bu durumda mahkemece, davalının iddiası ile ilgili olarak, konusunda uzman bilirkişiden dayanaklarını gösterir, taraf ve Yargıtay denetimine elverişli rapor alınarak hasıl olacak somuca göre bir karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde davanın reddine karar verilmiş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.

SONUÇ Yukarıda açıklanan nedenlerle hükmün davacı yararına BOZULMASINA, peşin alınan harcin istek halinde iadesine, HUMK'nın 440/111-1 maddesi uyarınca karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere, 05/03/2019 gününde oybirliğiyle karar verildi.

EK 5: 13. Hukuk Dairesi 2017/4112 esası, 2020/4884 karar numarasına sahip dava dosyası.

13. Hukuk Dairesi 2017/4112 E., 2020/4884 K.

"İçtihat Metni"

MAHKEMESİ: Asliye Hukuk Mahkemesi

Taraflar arasındaki menfi tespit davasının yapılan yargılaması sonunda ilamda yazılı nedenlerden dolayı davanın kabulüne yönelik olarak verilen hükmün süresi içinde davalı avukatınca temyiz edilmesi üzerine dosya incelendi gereği konuşulup düşünüldü.

KARAR

Davacı vekili dava dilekçesinde, taraflar arasında limon satışı yapıldığı ve bedelinin müvekkili tarafından ödenmediği iddiası ile müvekkili aleyhine Erdemli İcra Müdürlüğü'nün 2014/3076 esas sayılı dosyası ile icra takibi başlatıldığını, müvekkilinin davalıdan mal almadığını ve davalının satışa ilişkin bir belgeye dayanmadığını ileri sürerek borçlu olmadığını tespitine karar verilmesini istemiştir. Davalı, davanın reddini dilemiştir,

Mahkemece davanın kabulüne, Erdemli İcra Müdürlüğü'nün 2014/3076 esas sayılı dosyasında yer alan 17.213 TL tutarındaki meblağdan davacının borçlu olmadığını tespitine, söz konusu Erdemli İcra Müdürlüğü'nün 2014/3076 esas sayılı dosyasındaki takibin iptaline karar verilmiş hükmün davalı tarafından temyiz edilmiştir.

Davalı vekili, taraflar arasında limon satışının gerçekleştiğini, müvekkilinin elinde satışa ilişkin tartı fişi mevcut olduğunu bildirmiş ve tanık deliline dayanmış; temyiz dilekçesinde ise bu tür satışlar için senede bağlanmama konusunda teamül olduğunu ileri sürerek teslim hususunu tanık delili ile ispatlamak istemiş, cevap dilekçesi ve delil listesinde tanık deliline dayandığını belirtmiştir.

HMK'nun 203. maddesinde senetle ispat kuralının istisnalarından bir tanesi de işin niteliği ve tarafların durumuna göre senede bağlanmaması teamül olarak yerleşmiş bulunan hukuki işlemlerdir. HMK 203. maddesi hükmüne dayanılarak tanık dinlenebilmesi için teamül unsurunun gerçekleşmesi ve bir çevrede herhangi bir hukuki işlemin devamlı olarak senede bağlanmamasının adet haline gelmesi ve bu hususun zaman içinde herkesçe uyulmak suretiyle istikrarlı bir nitelik kazanmış bulunması ve ayrıca kamuoyunda da bu teamüle inanılmış olması gerekmektedir. Bu nedenle mahkemece, limon satışında senede bağlanmama yönünden bir teamül olup olmadığı araştırılarak sonuca göre karar verilmesi gerekirken, bu husus araştırılmadan eksik inceleme sonucu yazılı şekilde karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir.

SONUC: Yukarıda açıklanan nedenlerle temyiz olunan kararın davalı yararına BOZULMASINA, peşin alınan harcın istek halinde iadesine, HUMK'nun 440/III-1 maddesi uyarınca karar düzeltme yolu kapalı olmak üzere, 18/06/2020 gününde oybirliğiyle karar verildi.